

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ ТЕРНОПОЛЯ КІНЦЯ 60Х – ПОЧАТКУ 80Х РР. ХХ СТ.

Пристапа Юстина,
здобувачка вищої освіти першого рівня,
освітньої програми «Історія та археологія»,
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Зуляк Іван,**
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України,
археології та спеціальних галузей
історичних наук
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

У 1960–1980-х рр. Тернопіль розвивався в умовах суперечливих соціально-економічних та політичних процесів, які впливали на культурне життя міста. Соціальні трансформації впроваджувалися через примус і були зумовлені насамперед прагненням комуністичної влади міцно закріпити свій вплив у регіоні.

У середині 1960-х рр. економіка Тернопільської області демонструвала зростання завдяки розширенню виробничих потужностей харчової, машинобудівної, легкої та хімічної промисловості. Однак, використання сировини, завезеної з інших регіонів, обмежувало ефективність виробництва. Переорієнтація на випуск готової продукції сприяла економічному прогресу, але водночас призводила до вивільнення робочої сили в сільському господарстві, що сприяло міграції до міст. Тернопіль став одним із центрів антирадянського руху. У 1960-х рр. тут активізувалася діяльність підпільних груп, таких як товариство тернопільських шістдесятників, яке боролось проти русифікації та за національну свідомість [1].

Культурно-освітні процеси, безперечно, відбувалися під пильним наглядом КПРС. Заходи, що відбувалися у місті мали на меті возвеличення Союзу Радянських Соціалістичних республік та життя в ньому. Щорічні огляди художньої самодіяльності проходили під різноманітними лозунгами, такими як: «Батьківщино в дружбі ти могутня».

Обов'язковим атрибутом будинків культури була наявність стендів на агітаційні теми «Моя Батьківщина – Радянський союз», «Плани партії, плани народу» та ін. Також проводилися лекції та наукові читання «КПРС

керівна і спрямовуюча сила радянського народу», «Під зорею Великого Жовтня» тощо [2].

Незважаючи на політичний тиск, культурне життя Тернополя продовжувало розвиватися. У місті діяли театри, художні галереї та музеї, які стали центрами збереження та популяризації української культури. У 1951 році було закладено парк культури та відпочинку імені Тараса Шевченка, який став важливим центром культурного дозвілля для мешканців міста. Парк не лише забезпечував простір для відпочинку, але й став місцем проведення численних культурних заходів, таких як концерти, вистави та виставки, що сприяло згуртуванню громади та підтримці національної ідентичності [3].

60–80-ті роки XX ст. стали періодом активного формування колективів художньої самодіяльності на Тернопільщині. Хоча ці десятиліття в СРСР загалом характеризувалися розквітом танцювальної самодіяльності. На відміну від післявоєнного відродження, яке відбувалося в більшості радянських територій, тут відбувалося формування принципово нової системи «художньої самодіяльності» [4].

Центром театрального мистецтва Тернополя у цей період був Драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка. На всіх етапах існування театру центральне місце в його репертуарі, крім вистав історико-революційного та військово-патріотичного характеру, займали постановки, присвячені актуальним темам сучасності. Повсякденне життя людей, соціалістичні зміни в економіці, побуті та психології радянського суспільства, а також боротьба за впровадження комуністичних ідеалів у всіх сферах життя завжди були в центрі уваги театрального колективу. Найбільш чітко ці тенденції виявилися в 60-х роках XX століття [5, с. 50].

Тернопіль став важливим центром української популярної музики. Наприкінці 1960-х рр. з'явилася пісня «Квіти ромена», яка стала міжнародним хітом тернопільського походження. Хоча обидва автори – поет Борис Демків і композитор Владислав Толмачов – були тернополянами, тематика пісні пов'язана з Карпатами. [6].

З 1970-х рр. ключовою фігурою у популяризації джазу в Тернополі був піаніст Леонід Новосельцев. На початку 1980-х рр. популярність здобув вокально-інструментальний ансамбль «Медобори», створений при Тернопільській філармонії. Також у цей період при філармонії ненадовго працював новаторський колектив «Жайвір», який раніше створив першу в Україні рок-оперу «Стіна» [6].

У 1980-х рр. у Тернополі з'явилися нові тенденції в культурному житті, що відрізнялися від типового радянського побуту. У палаці культури ВО «Ватра» та інших місцевих закладах виступали піонери тернопільського джазу та рок-н-ролу. Музиканти з Тернополя стали основою для відомих радянських поп-гуртів, таких як «Форум» та «Електроклуб». Однак

повноцінне середовище поп-культури в місті не розвинулося через постійний відтік талантів [6].

У повоєнні роки у Тернополі працювали лише поодинокі художники. Лише у 1960-х роках ситуація стала змінюватися на краще. До Тернополя прибули випускники Одеського художнього училища – П. Кукурудза, М. Піпан та Б. Остапів. З кінця 1960-х рр. до міста також переїхали випускники Львівського інституту декоративно-прикладного мистецтва (нині Академія мистецтв), серед яких були І. Козлик, О. Курдибаха, В. Садовник, а пізніше – К. Сікорський та Я. Голець. Наприкінці 1970-х рр. у Тернопіль переїхали професійні художники Я. Бурда та І. Яворський, скульптори Д. Пилип'як, кераміст Є. Овчарик і майстер живопису на склі В. Чорнобай. Багато тернопільських митців відрізнялися нонконформізмом. Їх не допускали до участі у виставках, викликали на «бесіди» до КДБ і відмовляли у замовленнях [6].

Висновки. У 1960–1980-х рр. Тернопіль, незважаючи на політичний тиск комуністичної влади, продовжував розвиватися як культурний і соціальний центр. Економічне зростання супроводжувалося міграцією населення та активізацією антирадянського руху. Культурне життя міста, представлене театрами, художніми галереями, музичними колективами та парками, стало важливим осередком збереження української ідентичності. Незважаючи на ідеологічні обмеження та переслідування митців, Тернопіль залишався місцем народження нових культурних тенденцій, що сприяли розвитку національної свідомості та мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тернопіль / Ternopol: історія міста / О. Петровський, О. Гаврилюк, В. Окаринський, І. Крочак. Тернопіль: Астон, 2010. 216 с.; іл.
2. Звіт про роботу культурно-освітніх установ Тернопільського р-ну за 1982 р. *Держархів Тернопільської обл.* Ф. Р-3188. Оп. 1. Спр. 292. с. 2, 9.
3. Історія міста. <https://ternopilcity.gov.ua/about/istoriya-mista/> (дата звернення 25.03.2025)
4. Особливості функціонування танцювальної художньої самодіяльності в Тернопільській області радянського періоду / Підлипський А. Київ: Танцювальні студії 3(2) 2020. С. 132–138.
5. Тернопільський театр імені Т.Г.Шевченка / Корнієнко О. З. Київ: видавництво «Мистецтво», 1980. 103 с.
6. Тернопіль: місто, люди, історія (від давнини до 1991 року) / В. Окаринський / Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2017. 512 с. іл. С. 417–424.